

Commissie
van Toezicht
Gent

JAARVERSLAG
COMMISSIE VAN TOEZICHT
BIJ DE GEVANGENIS TE GENT

JAAR 2020

Jaarverslag van de Commissie van Toezicht van Gent 2020

I. De Commissie van Toezicht

A. Samenstelling

Samenstelling 1/1/2020	
Lien Berton	Commissielid
Tine Clarysse	Commissielid
Dirk Costers	Commissielid
Cheyenne David	Commissielid
Philippe Deridder	Commissielid
Vincent Eechautd	Ondervoorzitter (sinds december 2019)
Mohamed El Bakali	Commissielid
Elias Hemelsoet	Commissielid
Heleen Lauwereys	Commissielid
Pierre Lefranc	Commissielid
Gerrit Stassyns	Commissielid
Louis Thienpont	Commissielid – arts
Philippe Thion	Commissielid
Griet Van den Berghe	Commissielid
Sonja Van Ossel	Commissielid
Lin Van Schalkwyk	Commissielid
Martin Vanden Hende	Voorzitter (sinds december 2019)
Karen Verpoest	Secretaris

Samenstelling 1/12/2020	
Tine Clarysse	Commissielid
Dirk Costers	Commissielid/Lid van de Klachtencommissie
Cheyenne David	Voorzitter (sinds oktober 2020)
Philippe Deridder	Commissielid
Vincent Eechautd	Commissielid/Voorzitter Klachtencommissie
Mohamed El Bakali	Commissielid

Elias Hemelsoet	Commissielid
Heleen Lauwereys	Commissielid
Pierre Lefranc	Commissielid
Gerrit Stassyns	Commissielid/ Lid van de Klachtencommissie
Louis Thienpont	Commissielid - arts
Philippe Thion	Commissielid/Ondervoorzitter (sinds oktober 2020)
Griet Van den Berghe	Commissielid
Karen Verpoest	Secretaris

B. Functioneren

De commissie van toezicht Gent vergadert elke eerste dinsdag van de maand in het 'CBM-lokaal' van gevangenis Gent. Sinds maart 2020 zijn de vergaderingen online verlopen.

Elke maand vaardigt de commissie twee commissieleden af die gedurende een maand als maandcommissaris fungeren. In principe leggen zij samen minstens 1 keer per week een bezoek af aan de gevangenis en ontvangen zij op dat moment de gedetineerden die een verzoek tot gesprek indienden (cfr. punt I.C). Door de corona crisis is er een periode met één maandcommissaris gewerkt.

Om de informatiedoorstroom zo goed mogelijk te laten verlopen, werkt de CvT Gent normaal gezien met een geschrinkt systeem : één van de twee maandcommissarissen wordt halverwege de maand afgewisseld door een volgende maandcommissaris. De andere maandcommissaris wordt op het einde van de maand vervangen.

De maandcommissarissen maken een maandrapport op dat het voorwerp van bespreking uitmaakt op de daaropvolgende vergadering. Er wordt op dat moment dieper ingegaan op die verzoeken waarbij de bemiddeling moeilijk loopt, of die mogelijks wijzen op een structureel probleem of waarbij het plan van aanpak voor de maandcommissarissen niet duidelijk is.

De voorzitter gaat maandelijks in gesprek met de directie. Sinds maart is dit door wissels in het team en corona niet maandelijks kunnen doorgaan. We hopen dit in 2021 weer op te nemen. De te bespreken punten worden op de maandelijks vergadering bepaald. De bedoeling is ook dat de directie regelmatig wordt uitgenodigd om in dialoog te gaan met de voltallige commissie op de maandelijks vergadering. Dit heeft in 2020 nog niet kunnen plaatsvinden.

In het verleden nodigde de commissie op regelmatige basis andere diensten in de gevangenis uit voor een overleg (JWW, vertegenwoordigers erediensdiensten, medische dienst, PSD,...). Ook maakte de commissie zich kenbaar bij het personeel door deelname aan vormingsdagen voor penitentiaire beampten. De commissie wenst dergelijke initiatieven in de toekomst opnieuw op te nemen.

Zoals het in heel wat maatschappelijke contexten een moeilijk jaar was, was dat voor onze CvT niet anders. De coronacrisis en de daarmee samenhangende maatregelen dwongen ons tot aanpassingen

in onze werkwijze. De eerste maanden was het niet mogelijk om de gevangenis te betreden, wat onze toezichtstaak onmogelijk maakte. Daarnaast hebben we ook enkele ontslagen moeten verwerken, waaronder die van de toenmalige voorzitter Martin Vanden Hende. In oktober 2020 werd een nieuw (onder)voorzittersduo verkozen. In deze bewogen maand is ook het klachtenrecht uit de startblokken geschoten.

C. Behandeling van verzoeken van gedetineerde personen / bemiddeling

De commissie van toezicht Gent wordt in de overgrote meerderheid van de gevallen gevat door de gedetineerde zelf die daartoe een rapportbriefje kan deponeren in de brievenbus van de commissie. Op elke vleugel, in het centrum en in de veilige inkom hangt een brievenbus. Daarnaast wordt de commissie soms ook gevat door penitentiair beambten, andere diensten in de gevangenis (JWW, morele consultants, ...) of externen (advocaat, familielid van gedetineerde, ...) al is dit aantal zeer gering.

Tijdens hun wekelijkse bezoek aan de gevangenis leggen de maandcommissarissen de brievenbussen en gaan ze in gesprek met de gedetineerden die hen hierom verzoeken. Deze gesprekken vinden plaats in een gesprekslokaal of uitzonderlijk op cel, wat met corona zoveel mogelijk vermeden werd. Als de maandcommissarissen een bemiddeling nodig achten, nemen zij contact op met de directie (op vraag van de directie bij voorkeur via e-mail). De maandcommissarissen bezoeken ook wekelijks de gedetineerden die in de strafcel verblijven.

D. De Commissie in cijfers

a. Aantal maandelijkse vergaderingen

De CVT Gent vergadert iedere 1^e dinsdag van de maand, dit sinds september 2020. De vergadering van maart is niet door kunnen gaan omwille van de coronacrisis.

- 21 januari
- 11 februari
- 21 april
- 19 mei
- 16 juni
- 21 juli
- 18 augustus
- 1 september
- 6 oktober
- 3 november
- 1 december

b. Aanwezigheid van de leden tijdens de maandelijkse vergaderingen

De meerderheid van de leden was aanwezig op de vergaderingen.

- 21 januari – 18 leden
- 11 februari – 15 leden
- 21 april – 15 leden
- 19 mei – 14 leden
- 16 juni – 14 leden
- 21 juli – 7 leden
- 18 augustus – 11 leden
- 1 september – 12 leden
- 6 oktober – 10 leden
- 3 november – 8 leden
- 1 december – 14 leden

c. Aantal bezoeken in de penitentiaire inrichting

Er werden 53 bezoeken* afgelegd in de gevangenis. Ongeveer 1 bezoek per week** dus.

Opgesplitst per maand geeft dit het volgende resultaat:

- Januari – 3 bezoeken
- Februari – 4 bezoeken
- Maart – 1 bezoek
- April – Geen bezoeken mogelijk (corona)
- Mei – 7 bezoeken
- Juni – 4 bezoeken
- Juli – 6 bezoeken
- Augustus – 4 bezoeken
- September – 4 bezoeken
- Oktober – 6 bezoeken
- November – 4 bezoeken
- December – 4 bezoeken

*De bezoeken van de arts van de commissie zijn hierin niet vervat. De arts bezoekt gemiddeld maandelijks de gevangenis.

**In mei zijn er meer bezoeken dan gewoonlijk doorgegaan. Dit omdat er enkel glasbezoek mogelijk was met de gedetineerden, wat logistiek meer tijd in beslag heeft genomen.

d. Aantal ingediende verzoeken van gedetineerde personen

Er werden 183 verzoeken ingediend bij de commissie.

Januari – 19 klachten
Februari – 22 klachten
Maart – 16 klachten
April – 0 klachten (corona)
Mei – 25 klachten
Juni – 12 klachten
Juli – 15 klachten
Augustus – 16 klachten
September – 22 klachten
Oktober – 11 klachten
November – 11 klachten
December – 6 klachten

Bij een bezoek gaat de maandcommissaris in beginsel ook langs in de strafcellen. Deze bezoeken vallen niet onder de noemer ‘ingediende verzoeken’ en werden derhalve niet mee in rekening genomen.

II. De penitentiaire inrichting – Gevangenis van Gent

A. Werking

De gevangenis van Gent is in de eerste plaats het huis van arrest voor mannen uit het gerechtelijk arrondissement Gent en voor vrouwen uit de arrondissementen Gent, Oudenaarde en Dendermonde. Er verblijven ook veroordeelden in afwachting van hun overbrenging naar een strafhuis.

Er wordt ook een beperkt aantal geïnterneerden gehuisvest die afhangt van de Kamer tot Bescherming van de Maatschappij, in afwachting van oriëntatie naar een gepaste behandelingssetting of naar een forensisch psychiatrisch centrum. Zij worden opgevangen door een zorgteam.

Behoudens individuele aanpassingen omwille van penitentiaire veiligheid, genieten alle categorieën gedetineerden hetzelfde regime. Dit omvat, al dan niet in beperkte mate, de mogelijkheid om in de bezoekersruimte bezoek te ontvangen, te telefoneren, te werken, deel te nemen aan sportactiviteiten, ontspanning en opleidingen.

B. Opmerkelijke gebeurtenissen / belangrijkste veranderingen binnen de inrichting

Bovenop de in het vorige jaarverslag aangehaalde klachten en pijnpunten werd het gevangenisleven in 2020 in haar werking bijkomend zwaar belast ingevolge de coronacrisis.

Het regime in de gevangenis diende daarbij zwaar aangepast te worden en in lijn gebracht met de sanitaire restricties. Dit ging ook gepaard met een verminderd personeelsbestand.

Door personeelstekort en ingevolge de strikte sanitaire regels werden veel activiteiten in de gevangenis ingeperkt of 'on hold' gezet. Zo kon de werkplaats maar bemand worden met 20 gedetineerden. Voorts konden de gedetineerden niet naar de fitness, waren er voor hen geen opleidingen noch infoavonden en bleven de zorgactiviteiten beperkt. Intiem bezoek werd opgeschort en ander bezoek aan de gedetineerden in de gevangenis verliep achter een scherm, dus zonder fysiek contact.

Wat wel blijvend doorging was de wandeling, maar deze diende te verlopen in een sanitair beperkte oppervlakte. De bibliotheek bleef eveneens actief doch dat verliep thans enkel via bezoek op cel. Ook de wekelijkse gemeenschappelijke eredienst bleef doorgaan. Een blijvend aandachtspunt, zeker ook tijdens deze psychisch moeilijke coronaperiode, is dat het aantal beschikbare imams in de gevangenis sterk onvoldoende is.

Concreet:

- Gedurende de eerste lockdown (van 14 maart tot 25 mei) werd er geen bezoek toegelaten. Ook in het najaar werd bezoek opnieuw opgeschort (van 2 november tot 8 december).
- Alle groepslessen en vormingen werden geschrapt vanaf 15 maart tot de maand september. Tijdens cyclus 1 (september-oktober) zijn de lessen wel doorgegaan. Voor cyclus 2 (november-januari) werd gewerkt met individueel onderwijs. De opleiding ICT werd opgeschort om praktische redenen (de lessen kunnen slechts in het pc-lokaal doorgaan).
- Fitness werd geschrapt van 14 maart tot 19 juli. Van 20 juli tot 23 oktober werd fitness in kleinere groepen toegestaan, maar vanaf 24 oktober werd dit opnieuw teruggedroefd.

Omdat de coronacrisis bijkomende moeilijkheden tot bezoek aan de gevangenis veroorzaakte, werd de invoering van gesprekken tussen gevangenen en hun verwanten via video-call in een speciaal daartoe voorzien lokaal opgestart. Dat initiatief blijkt veel bijval te hebben. Omwille van de nood bij gevangenen om soms ook over psychisch moeilijke onderwerpen te praten, waarbij discretie cruciaal is, lijkt het wenselijk om in dat lokaal ook meer structureel (en onafhankelijk van de coronacrisis) de mogelijkheid te voorzien om in alle rust moeilijke telefoongesprekken te laten plaatsvinden.

Sinds mei werd ook telefoon op cel toegelaten. Ook dat initiatief krijgt positieve reacties, niet enkel bij de gevangenen maar ook bij het personeel omdat deze praktijk aanleiding geeft tot een vermindering van het werkvolume bij de PB's.

Een andere belangrijke verandering is dat de gevangenen sinds oktober 2020 kledij kunnen aankopen via de kantine. Daarenboven is het voor de gedetineerden thans ook toegelaten om eigen kledij in de gevangenis binnen te brengen.

C. De penitentiaire inrichting in cijfers

a. *Gevangenisbevolking (maand per maand)*

Januari- 401 gedetineerden
Februari- 426 gedetineerden
Maart - 437 gedetineerden
April - 415 gedetineerden
Mei - 413 gedetineerden
Juni - 431 gedetineerden
Juli - 434 gedetineerden
Augustus - 416 gedetineerden
September - 419 gedetineerden
Oktober - 446 gedetineerden
November - 438 gedetineerden
December - 424 gedetineerden

III. Het toezicht

1. Bezoek

Op 16 maart, enkele dagen na de lockdown, werden de maatregelen voor het bezoek aangepast, maar nog niet afgeschaft.

Nadien is het bezoek in de Belgische gevangenissen gestart met een **schorsing van onvoorziene tijd**. Volgens de directie van de gevangenis is het verwonderlijk hoe goed de gedetineerden op dit nieuws en deze verandering hebben gereageerd. De maatregelen zijn zonder al te veel problemen aangenomen.

De bezoeken met een professioneel doel, zoals advocaten en verhoren, konden wel nog doorgaan. Dit enkel op **glasbezoek**, wat ook het geval was voor de bezoeken van de Commissie van Toezicht.

Er werd snel gereageerd op de coronacrisis en de bijhorende maatregelen, door een **compensatie** in werking te laten treden. Dit door middel van een geldelijke vergoeding, om toch telefonisch in contact te kunnen blijven met familie en vrienden. De gedetineerden konden voor de maanden zonder bezoek van de buitenwereld tien euro belkrediet per week verkrijgen.

Op 24 april zijn de eerste laptops geleverd, wat de start was van het uitrollen van een **videoconference systeem**. Zoals bij alle vernieuwingen, waren er bij aanvang nog enkele kinderziektes. Dat mag niet verwonderen aangezien deze praktijk een 'primeur' was, niet enkel binnen de gevangenis van Gent maar ook op nationaal vlak.

In juni kon het bezoek weer binnen, dit natuurlijk met beperkende maatregelen. Toch werd er rekening gehouden met de moeite om een conversatie te houden met een mondkapje. Hier werd besloten

dat de gedetineerde en de bezoeker het mondkapje mogen af doen, eens ze aan de tafel zitten. Dit met een **plexiglas** tussen beiden geplaatst.

In september werden de maatregelen versoepeld door onder andere meer fysiek contact toe te staan. De plexischermen in de bezoekszaal werden achterwege gelaten en bezoek zonder toezicht was terug mogelijk. Dit natuurlijk met de sanitaire maatregelen in het achterhoofd.

In oktober is er in overeenstemming met de nationale veiligheidsregels ook een minimale aanpassing gedaan binnen de Belgische gevangenissen, waardoor enkele versoepelingen werden teruggeschroefd. Dit gaat onder andere over het aantal bezoekers dat in de bezoekszaal werden toegelaten, alsook het fysiek contact tussen bezoeker en gedetineerde dat beperkt werd.

In november werd wederom alle vormen van bezoek opgeschort door een opmars van de besmettingen en doden door het coronavirus. In deze tweede lockdown was de gevangenis beter voorbereid, alsook de gedetineerden. Hierdoor werd ook het belkrediet, voorzien door de gevangenis, weer opgestart. Iedere donderdagavond konden de gedetineerden 10 euro krijgen om het contact met de buitenwereld te verzorgen.

In december is het bezoek terug opgestart, wat zo gebleven is tot het eind van het kalenderjaar. Tijdens de feestdagen kregen de gedetineerden 20 euro **extra beltegoed**.

Algemeen kan gesteld worden dat het personeel, alsook de gedetineerden, heel wat verandering te verduren hebben gekregen. Beide partijen hebben zich ingezet om de maatregelen zo goed mogelijk te implementeren en te volgen. De 'videovisit' is een goede compensatie voor het niet fysiek in contact kunnen staan met de naasten. Meerdere gedetineerden gaven aan dat ze hierdoor zelfs meer contact kunnen hebben met hun familie dan voor de crisis. Dit omdat de familie nu in het buitenland kan bereikt worden. De directie zal deze praktijk behouden ook na de crisis, wat een bijzonder goede zaak is.

Aanbevelingen:

- De introductie van 'videovisits' bleek een waardevolle praktijk om tegemoet te komen aan de mogelijkheid tot contact met familie gegeven de beperkende contactmogelijkheden tijdens de coronacrisis. Continuering en structurele inbedding van deze praktijk, ook buiten de context van de coronacrisis, verdient aanbeveling als een modaliteit om contact te houden met de buitenwereld en deze opnieuw op te bouwen in het licht van maatschappelijke re-integratie.

2. Tewerkstelling

Wanneer in de beginmaanden van de coronacrisis veel beperkingen werden opgelegd en de meeste activiteiten geschorst werden, **zijn de werkhuizen opengebleven**. Dit werd als een compensatie gezien voor de regimebeperkingen die verplicht opgelegd werden. Aangezien de

dagelijkse hygiëne van de gedetineerden, het personeel, de leefomgeving en voeding voorzien werden door de werkers, konden die afdelingen niet geschorst worden. Omdat er op dat punt in de buitenwereld wél nog in die sectoren werd verder gewerkt, is er besloten geen beperkende maatregelen op te leggen.

Op termijn werd de capaciteit in de werkhuizen verminderd, om de afstandsmaatregelen te kunnen waarborgen. **Helaas werd er geen vergoeding voorzien voor de gedetineerden die technisch werkloos werden.** Deze gedetineerden vielen uit de boot, waardoor de financiële zorgen die sommigen al voor de crisis hadden, nog groter werden. De gedetineerden die wél tewerkgesteld konden blijven kregen FFP1 maskers en handschoenen voorzien door de gevangenis.

Daarnaast hadden we vaak vragen van gedetineerden over de **volgorde waarin gedetineerden in aanmerking kwamen om te worden tewerkgesteld in het werkhuis.** Zo klaagden sommige gedetineerden erover dat 'nieuwkomers' soms sneller tewerkgesteld werden dan gedetineerden die al langere tijd op de wachtlijst stonden. Bij navraag bij de directie bleek hier doorgaans een (aannemelijke) individuele beweegreden voor te bestaan. Hier raden we het gevangenispersoneel aan om meer transparantie naar de gedetineerden toe te voorzien, zodat zij inzicht krijgen in de reden en de achtergrond voor dergelijke beslissing en het gevoel van willekeur kan worden teruggedrongen.

3. Optreden penitentiair beampten

- Houding t.a.v. leden van de Commissie van Toezicht

De leden van de CvT gaan regelmatig in gesprek met het penitentiair personeel, zowel m.b.t. praktische aspecten (oproepen gedetineerden, aanwezigheid melden) als m.b.t. klachten die de CvT ontving. De **samenwerking met het personeel ervaart de CvT als positief.** De CvT werd niet gehinderd in haar werking door het gevangenispersoneel. Zo werd de CvT nooit de toegang verboden tot bepaalde delen, en ontving de CvT steeds de nodige gegevens indien inzage werd gevraagd in bepaalde stukken. De beampten bieden desgevraagd ook duiding wanneer zij gevraagd worden naar een bepaalde situatie die zich heeft voorgedaan, en betracht, zo mogelijk, kleine misverstanden waarover een gedetineerde zich beklaagd snel te verhelpen (denk bv. aan een gedetineerde die iets wenst, maar dit moeilijk weet te communiceren naar de beampte omwille van een taalproblematiek).

De beampten zijn voor de CvT benaderbaar en stellen zich **toegankelijk en neutraal** op t.a.v. de CvT.

- Houding t.a.v. de gedetineerden

Het bewaren van de 'orde en veiligheid' in de gevangenis is één van de kerntaken van het gevangenispersoneel. De Basiswet stelt dat het handhaven van de orde in de gevangenis uitgaat van een dynamische wisselwerking tussen gevangenispersoneel en de gedetineerden ("dynamische veiligheid"). Gedetineerden moeten bijvoorbeeld bevelen of instructies van het personeel opvolgen

(art. 106), maar de wijze waarop deze bevelen gegeven en eventueel toegelicht worden zullen de naleving ervan vergemakkelijken of bemoeilijken. De professionele houding van het personeel en de wijze waarop de controle wordt uitgeoefend is dus essentieel voor de legitimiteit van de maatregelen t.a.v. de gedetineerde, en voor de aanvaarding van de bevelen die het personeel geeft.¹

Gelet op bovenstaande valt het de CvT op dat **vele beambten op professionele wijze vormgeven aan het ambt van penitentiair beambte**, in omstandigheden die niet steeds even eenvoudig zijn. Toch bereikten de Commissie van Toezicht **klachten m.b.t. de houding van enkele beambten** t.a.v. gedetineerden. Hoewel gedetineerden, net zoals vrije burgers, in bepaalde omstandigheden onrespectvol of agressief uit de hoek kunnen komen, wordt van beambten net verwacht dat zij hier, o.b.v. hun opleiding en professionele capaciteiten, gepast op kunnen reageren. Dit kan door de situatie te ontmijnen om zo toekomstig problematisch gedrag van de gedetineerde te voorkomen (wat de orde ten goede komt). Wanneer de CvT klachten ontvangt waaruit blijkt dat bepaalde beambten zich zeer uitdagend opstellen of zich denigrerend uitlaten t.a.v. gedetineerden, dan ondergraven deze de legitimiteit van alle beambten en hypotheekers zij op die manier de orde en veiligheid in de gevangenis.

In het bijzonder wenst de CvT een **naaktfouille** te vermelden in juni 2020, waarbij een gedetineerde een fouille moest ondergaan zonder hem werd verteld waarom dit noodzakelijk was, en in een zaal waarbij de gedetineerde zichtbaar was voor derden. Ook uit het onderzoek van de CvT achteraf bleek dat de beslissing tot de fouille onvoldoende gemotiveerd was, de precieze reden of noodzaak was absoluut onduidelijk. Het hoeft niet gezegd dat deze naaktfouille als zeer vernederend ervaren werd door de gedetineerde.

Gedetineerden kunnen beambten oproepen, door middel van rood licht dat oplicht ter hoogte van de celdeur, wanneer zij een vraag hebben of iets nodig hebben. **Gedetineerden melden dat het licht soms wordt uitgeduwd zonder na te gaan bij de gedetineerde of er zich problemen stellen.** Het kan in bepaalde gevallen ook bijzonder lang duren eer er reactie komt wanneer een gedetineerde om assistentie vraagt. Dit leidt tot geluidsoverlast en onrust in de gevangenis omdat bepaalde gedetineerden beginnen roepen of slaan op celdeuren.

Er waren ook terugkerende klachten dat PB's in groep de individuele situaties van de gedetineerden ongeremd en hoorbaar voor de gevangenen bespreken. Dat **gebrek aan discretie** legt zeker in een stressvolle periode een hypotheek op de goede sfeer.

- Houding t.a.v. de coronamaatregelen.

Gedrag en handelwijze van de PB's: het hoeft geen betoog dat het leven als gedetineerde tijdens de Corona-periode, met alle noodzakelijke bijkomende restrictieve maatregelen ter zake, meer dan ooit psychisch belastend was. De PB's hebben dan zeker nu, meer dan ooit, een rol te spelen bij een voortschrijdend positief maatschappelijk inzicht bij de gevangenen. Ze dienen dan ook te beseffen dat

¹ Eindverslag van de commissie «basiswet gevangeniswezen en rechtspositie van gedetineerden», *Parl.St.*, 50 1076/001, 2 februari 2001, p. 176.

het waarborgen van de fysische en psychische gezondheidstoestand van de gevangene een positief verbindende factor is. Er wordt van het gevangenispersoneel aldus zeker verwacht dat het zich een voorbeeldfunctie aanmeet inzake het opvolgen van de Corona maatregelen. Desondanks werd de directie geconfronteerd met PB's die het **niet te nauw nemen met het dragen van de mondklappers** (ook wanneer geen afstand van 1,5 meter kan gewaarborgd worden). De gedetineerden uitten dan ook hun ongenoegen over het niet **evenredig toepassen van de beschermende maatregelen door het personeel enerzijds en de gevangenen anderzijds**. Evenwel dient gezegd dat, ondanks de beperkende Corona-maatregelen en alle omstandigheden in acht genomen, het al bij al relatief rustig bleef in de gevangenis.

Aanbevelingen:

- De Corona-periode en de desbetreffende maatregelen leggen ook een bijzondere druk op geïnterneerden die met ernstige psychiatrische problematieken kampen en dus ook op de PB's die voor hen instaan. Een passende opleiding voor de betrokken PB's om meer adequaat en assertief met deze gevangenen te kunnen communiceren blijft zich dan ook onverminderd aandienen als een noodzaak.

4. Detentieomstandigheden

De **onhygiënische leefomstandigheden van de gedetineerden**, mede ook door de blijvende **overbevolking** in de gevangenis, lieten zich het afgelopen jaar door de Corona-maatregelen des te meer acuut voelen. In afwachting van de nog niet ingeloste beloofde renovatie van de infrastructuur drongen zich daarenboven ook bijkomende noodzakelijke specifiek creatieve, doch niet afdoende oplossingen op, om de dringende sanitaire problemen ingevolge COVID afdoende aan te pakken. Zo is het objectief vaststelbaar dat als er in de cellen **bijkomende grondslapers** zijn de Corona-veiligheidsperimeter van anderhalve meter niet gerespecteerd kan worden.

Bovenop de in het vorige jaarverslag aangehaalde klachten en pijnpunten werd het gevangenisleven in 2020 in haar werking **bijkomend zwaar belast ingevolge de coronacrisis**. Het regime in de gevangenis diende daarbij heftig aangepast te worden en in lijn gebracht met de nodige sanitaire restricties en dat ging tevens gepaard met een verminderd beschikbaar personeelsbestand.

In concreto werden, door een minimale onderbezetting van personeel en ingevolge een punctuele sanitaire opvolging en passende adaptatie, veel activiteiten in de gevangenis ingeperkt of 'on hold' gezet. Zo kon de **werkplaats** maar bevolkt worden met 20 gevangenen. Voorts konden de gedetineerden niet naar de **fitness**, waren er voor hen geen **opleidingen** noch infoavonden en bleven de **zorg-activiteiten** beperkt. **Intiem bezoek werd opgeschort** en ander bezoek aan de gedetineerden in de gevangenis verliep achter een scherm, dus zonder fysiek contact.

Wat wel blijvend doorging was de **wandeling**, maar dat diende te verlopen in een sanitair te beperkte oppervlakte. De bibliotheek bleef eveneens actief doch dat verliep thans enkel via bezoek op cel. Ook de wekelijkse gemeenschappelijke eredienst bleef voorzien. Een blijvend aandachtspunt, zeker ook

tijdens deze psychisch moeilijke Corona-periode, is dat het aantal beschikbare te consulteren imams in de gevangenis niet op aantal en ruim onvoldoende is.

Aanbevelingen:

- De onhygiënische leefomstandigheden van de gedetineerden, mede ook door de overbevolking in de gevangenis, nopen tot creatieve oplossingen. In afwachting van de beloofde renovatie van de infrastructuur kan de denkpiste onderzocht worden om gedetineerden in te schakelen bij urgente herstellingswerken. Als leidraad voor de toewijzing van welke gedetineerde kan worden ingeschakeld voor een specifiek werk kan men desgevallend mede de opleiding en ervaring van de gedetineerden doorlichten.
- In een overbevolkte gevangenis is het uitvoeren van coronatesten meer dan nodig. Omwille van het snelle besmettingsgevaar lijkt een zo vroeg mogelijke detectie van mogelijk besmette personen cruciaal. Vandaar dat het invoeren van sneltesten in de gevangenis eerder aangewezen lijkt dan de thans gebruikte meer conventionele testen waarvan de resultaten langer op zich laten wachten.
- Sinds mei werd in de gevangenis van Gent ook telefoon op cel toegelaten, naar aanleiding van de coronacrisis. Ook dat initiatief krijgt positieve reacties bij zowel gevangenen als personeelsleden en kan aanleiding geven tot een meer structureel afsprakenkader: het stelt gevangenen in staat om laagdrempeliger te communiceren met de eigen familie en zorgt voor een vermindering van het werkvolume bij de PB's.
- Een positieve evolutie is dat de gevangenen thans, en dat sinds oktober 2020, kledij kunnen aankopen via de kantine. Daarenboven is het voor de gedetineerden thans ook toegelaten om eigen kledij in de gevangenis binnen te brengen.

5. Klachtenrecht

Het klachtenrecht trad in werking in oktober 2020. Het verslag bespreekt dus louter een periode van drie maanden, met name van oktober tot december 2020.

Voorafgaand aan de inwerkingtreding werd de implementatie van het klachtenrecht **doorgenomen met de directie en het personeel dat het klachtenbureau zal bemannen**, met oog op het bespreken en verduidelijken van de klachtenprocedure in de gevangenis van Gent en dus de vlotte afhandeling van de klachten. De directie stond niet negatief tegenover de inwerkingtreding van het klachtenrecht maar wees wel op de reeds zware belasting voor de gevangadministratie en het feit dat de inwerkingtreding van het klachtenrecht niet gepaard ging met een uitbreiding van het personeelsbestand.

Het **klachtenbureau** maakt deel uit van de penitentiaire administratie en is het eerste contactpunt voor de klachtencommissie bij het afhandelen van klachten. Het klachtenbureau bezorgt de klachtencommissie het verweer van de directie en bezorgt gedetineerden beslissingen van de

klachtencommissie. De samenwerking met het klachtenbureau verloopt uitstekend: de communicatie verloopt duidelijk, de termijnen worden steeds nageleefd, en de klachtencommissie ontvangt steeds de nodige stukken.

De klachtencommissie wordt ondersteund door **een secretariaat**, bemand door een jurist. De klachtencommissie ervaart deze ondersteuning als uitzonderlijk professioneel, zowel op het vlak van juridische bekwaamheid, dossierkennis, integriteit als administratieve ondersteuning (anders formuleren?).

De klachtencommissie ontving **16 klachten**, van 13 gedetineerden. Van deze 16 klachten werd in 8 gevallen de klacht onontvankelijk verklaard. In één geval heeft de gedetineerde klachtafstand gedaan alvorens de klachtencommissie een beslissing nam. Twee van de zestien klachten van gedetineerden werden door de klachtencommissie ontvankelijk verklaard maar ongegrond. **Vijf van de zestien klachten van gedetineerden werden ontvankelijk verklaard en gegrond.**

Een gedetineerde kan enkel klacht indienen tegen een beslissing die door of namens de directeur werd genomen. Dit betekent dat vele beslissingen waarmee de gedetineerde wordt geconfronteerd, niet betwist kunnen worden bij de klachtencommissie (denk onder meer aan beslissingen door de Directeur-Generaal, acties van penitentiair beambten of beslissingen van diensten van de Vlaamse Gemeenschap). **De klachten die ontvankelijk werden verklaard hadden betrekking op genomen veiligheidsmaatregelen en tuchtsancties.**

De basiswet bepaalt dat de klachtencommissie een beslissing van de directie enkel kan vernietigen indien de beslissing onwettig of onredelijk is. Telkens de klachtencommissie een beslissing van de directie vernietigde, gebeurde dit omdat de beslissing onwettig was. Dit gebeurde onder meer omdat een onwettige tuchtsanctie werd opgelegd, omdat veiligheidsmaatregelen werden getroffen t.a.v. een gedetineerde zonder dat voldoende duidelijk was waarom dit gebeurde of nog omdat het recht op juridische bijstand tijdens een tuchtprocedure werd geschonden.

Aanbevelingen/follow-up:

- Ondanks de ondersteuning die de klachtencommissie ontvangt van de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen (CTRG) in de vorm van een secretariaat, dienen bepaalde aspecten door de CTRG verder uitgewerkt te worden. In het bijzonder dienen beslissingen van alle klachtencommissies en de beroepscommissie **eenvoudig raadpleegbaar** en doorzoekbaar te zijn. Dit is niet enkel noodzakelijk voor een vlotte werking van de klachtencommissies (om zo een actuele kennis van de klachtenjurisprudentie en een uniforme rechtspraak te verzekeren).
- De klachtencommissie is een administratief rechtscollege en de beslissingen dienen sluitend en juridisch onderbouwd te zijn. **De facto zijn de beslissingen van de klachtencommissie, onder meer door het juridische en formele taalgebruik, niet steeds even toegankelijk geschreven.** Het klachtenrecht werd echter ingevoerd als laagdrempelig rechtsmiddel,

vertrouwd met de penitentiaire omgeving, en toegankelijk voor gedetineerden bij wie taalvaardigheid niet steeds het sterkste punt is. Het is dan ook belangrijk dat de klachtencommissie **in de toekomst werk maakt van meer toegankelijke, meer begrijpelijke, beslissingen, die voor alle partijen eenvoudig te begrijpen zijn.**

6. Strafcellen

Omwille van de corona pandemie was de **Commissie van Toezicht tussen 13 maart en 27 april 2020 afwezig in de Gentse gevangenis en dit op uitdrukkelijk verzoek van de CTRG**. Door deze verplichte opschorting beschikken we over heel weinig objectieve gegevens voor deze periode.

Uit het verslag van het structureel overleg van de CvT-voorzitter met de directie op 23 april 2020 blijkt dat er in de week van 15 april 2020 drie avonden problemen zijn geweest: 36 gedetineerden zijn 's avonds **op hun deur beginnen kloppen**. Dit heeft zich ook 's nachts herhaald. Het lawaai was zo fel dat burens de politie hebben verwittigd. Na het opstellen van RAD's, is de rust teruggekeerd.

Sommige gedetineerden kregen voor hun protest een effectieve **tuchtmaatregel** op cel, anderen met uitstel. Eén gedetineerde weigerde straf op cel en vroeg vrijwillig opsluiting in de strafcel. Het voorzittersverslag vermeldt in dit verband ook het opvallende feit **“hoe weinig de strafcellen nodig/benut zijn gedurende deze crisisperiode”**.

In datzelfde verslag kunnen we verder ook lezen dat de directie het gedetineerdenoverleg heeft geconsulteerd en dat voorstellen daaruit werden uitgevoerd (vb. vervroegde invoering avondwandeling, tijdelijk aanbod van dessert).

In het verslag van 8 mei 2020 van datzelfde overleg staat genoteerd dat de directeur opnieuw aanstipt **“dat het opmerkelijk rustig is, de sfeer is beter”** en dat **“dit fenomeen [...] best eens nader onderzocht”** wordt.

Bij het heropstarten van onze bezoeken begin mei 2020, kregen de maandcommissarissen inderdaad de indruk van een zekere rust in de gevangenis. **Zelden werden zo weinig mensen opgesloten in de veiligheids- en strafcellen.**

Uit de gesprekken die de maandcommissaris met een aantal gedetineerden in de tweede helft van mei 2020 heeft gehad, blijkt duidelijk dat het voorval (de “3 avonden problemen”) een behoorlijke impact heeft gehad op de gedetineerden, niet alleen op het moment zelf (interventie politie, enz.), maar ook erna (de tuchtmaatregelen). Een aantal gedetineerden klagen in dit verband de willekeur aan van de opgelegde sancties: hoe kon de directie met zekerheid weten wie wel of niet op de deuren heeft gebonkt?

Het is voor de gedetineerden begrijpelijkerwijs niet eenvoudig om de dagen van de week van elkaar te onderscheiden of zich de exacte dagdatum te herinneren. De maandcommissarissen hebben

bovendien vastgesteld dat de aanwezige **klokken** in de gang van de strafcellen enkele weken defect zijn geweest.

We hebben verder ook vastgesteld – vooral in de eerste jaarhelft – dat aan de celdeur soms **geen kopie voorhanden was van de voor de isolatie relevante beslissingen** (bv. tuchtbeslissing). Als reden werd dan verwezen naar het elektronisch register waarin deze beslissingen worden bijgehouden op de server van de gevangenis; de maandcommissaris moet de relevante informatie dan gaan opzoeken in dit register. Niet alleen werkt dit bijzonder vertragend, bovendien hebben we vastgesteld dat dit register slechts één keer per week wordt geactualiseerd. Daardoor is het een aantal keer voorgekomen dat de maandcommissaris niet in de mogelijkheid was om te achterhalen waarom een gedetineerde in de straf- of veiligheidscel verblijft, sinds wanneer, hoe lang, enz., om de eenvoudige reden dat het register nog niet was bijgewerkt.

In vele gevallen is het bijzonder **lastig om in gesprek te gaan met de gedetineerden die op straf- of veiligheidscel werden geplaatst**. Vaak zijn ze verward of spreken ze enkel een taal die de maandcommissaris niet begrijpt. Er bestaat geen mogelijkheid om een medegedetineerde te laten tolken; om veiligheidsredenen wordt dit systematisch geweigerd. Vaak moet de maandcommissaris zich dan ook behelpen met gebarentaal en dit bemoeilijkt de toezichtstaak van de commissie. De hoog beveiligde setting maakt het sowieso al niet eenvoudig om een behoorlijk gesprek te voeren. Wel zijn de PB's doorgaans bijzonder hulpvaardig en verstrekken zij vaak spontaan meer informatie bij de precieze context van de isolatie.

Voor gedetineerden in de straf- of veiligheidscel was het bij de opstart van de klachtencommissie **praktisch onmogelijk om een klacht in te dienen**: er was geen brievenbus in dit gedeelte van de gevangenis en vaak werd hen om veiligheidsredenen pen en papier geweigerd. Na overleg met de directie werd beslist om in de gang naar de individuele wandeling een extra brievenbus aan te brengen en om plooibaar schrijfgierief ter beschikking te stellen aan de geïsoleerde gedetineerden.

Een aantal gedetineerden klaagden over **agressief en gewelddadig gedrag van de PB's bij het overbrengen van de gewone cel naar de strafcel** (bv. bij het doorknippen van de kledij). Of deze klachten terecht zijn of niet, kan de commissie niet beoordelen. De precieze omstandigheden van de overbrenging naar de strafcel, en dus ook de proportionaliteit van de dwang, zijn zonder een doorgedreven onderzoek achteraf moeilijk te beoordelen. Gelet op het ingrijpend karakter van dwang, beveelt de commissie aan dat de directie nauwgezet en continu de werking van het interventieteam volgt en evalueert.

Herhaaldelijk kwam de klacht dat gedetineerden op strafcel **niet in de mogelijkheid waren om telefonisch contact op te nemen met hun advocaat of familie**, bij gebrek aan belkrediet of enkele keren zelfs omdat het vast telefoontoestel in dit deel van de gevangenis defect was. Telkens we dit aan de directie hebben gemeld, werd dit snel in orde gebracht (door tussenkomst van de sociale kantine resp. door een mobiele telefoon ter beschikking te stellen). De commissie verbaast er zich wel over dat de PB's dit euvel niet spontaan zelf hadden verholpen.

In het algemeen merken we dat gedetineerden niet goed zijn ingelicht over hun precieze rechten om telefonisch contact te hebben met hun familie of advocaat.

In de strafcel ziet de maandcommissaris dikwijls **bijzonder kwetsbare gedetineerden** die zich in een deplorabele toestand bevinden, meestal als gevolg van psychische problemen. Vaak worden deze gedetineerden omwille van veiligheidsredenen **langdurig in isolatie** gehouden. Het spreekt voor zich dat de plaatsing in een straf- of veiligheidscel nooit een alternatief kan zijn voor het verlenen van de noodzakelijke kwaliteitsvolle gezondheidszorg. De zorgverlening in de gevangenis voor gedetineerden met een psychiatrische problematiek blijft ontoereikend. Zoals de commissie ook al in vorig jaarverslagen noteerde, blijft de **medische verzorging van gedetineerden in de straf- of veiligheidscel maar al te vaak te beperkt**. Wat de meer formele kant van de zaak betreft, lijkt alles er wel op te wijzen dat het verplichte dagelijks bezoek van de directie en de arts wordt nageleefd.

Aanbevelingen:

- Een vaak terugkerende frustratie bij de gedetineerden die zich in de straf- of veiligheidscel bevinden, is dat ze **niet precies weten tot wanneer de sanctie of veiligheidsmaatregel duurt**. Een heldere en transparante communicatie en consequente toepassing van sanctie- of veiligheidsmaatregelen is dan ook noodzakelijk om een proportionele en ‘eerlijke’ (d.w.z.: voor iedereen hetzelfde) bejegening te waarborgen.
- **Taalverschillen** bemoeilijken in sommige gevallen de toezichtstaak van de Commissie van Toezicht in de gevangenis. De inzet van tolken(uren) zou soelaas kunnen bieden om op een gelijkwaardige manier met alle gevangenen in gesprek te kunnen gaan.
- Gelet op het ingrijpend karakter van dwang (in casu bij de overbrenging naar de strafcel), beveelt de commissie aan dat de directie nauwgezet en continu de werking van het **interventieteam** volgt en evalueert.
- In het algemeen merken we dat gedetineerden **niet goed zijn ingelicht over hun precieze rechten om telefonisch contact te hebben met hun familie of advocaat**. Het verdient aanbeveling om een duidelijke systematiek te voorzien die garanties biedt dat gevangenen op een toegankelijke, begrijpelijke en transparante manier geïnformeerd zijn over hun rechten.
- Het spreekt voor zich dat de plaatsing in een straf- of veiligheidscel nooit een alternatief kan zijn voor het verlenen van de noodzakelijke **kwaliteitsvolle gezondheidszorg**. De zorgverlening in de gevangenis voor gedetineerden met een psychiatrische problematiek blijft ontoereikend. Het is noodzakelijk dat er voorzien wordt in een degelijk kader dat waarborgen voor psychiatrische en psychologische zorgen en ondersteuning biedt wanneer de noodzaak daartoe zich aandient.

7. Re-integratie

Gedetineerden klaagden over het niet mogen volgen van een **opleiding in een andere gevangenis**, de afwezigheid van een PSD-begeleider en de gebrekkige opvolging daarvan, het niet ontvangen van een advies, of een uitgaansvergunning die niet werd toegekend.

Overige klachten betroffen de **vertraging in een strafuitvoeringsdossier** door een administratieve fout (aanvraag VI ging verloren bij de griffie), de motivering van een negatief advies van de directie inzake penitentiair verlof, de moeilijkheid om in de gevangenis van Gent van drugs af te kicken (wegens alom tegenwoordig) en het niet doorgaan van een intakegesprek met een psychiatrisch centrum voor een geïnterneerde wegens praktische belemmeringen.

Een gedetineerde in halve vrijheid klaagde over het **gebrek aan een duidelijke ontvangst bij overkomst uit een andere gevangenis**. Zo kreeg hij bij aankomst in de gevangenis van Gent geen algemene informatie, geen telefooncode en geen huishoudelijk reglement. Hoewel dergelijke situaties zelden worden 'aangeklaagd', blijkt uit gesprekken met gedetineerden (in halve vrijheid) dat ze vaker voorkomen. Met het oog op de slaagkansen van een reïntegratietraject, is dit een doelgroep en een aspect dat o.i. meer aandacht verdient.

Omwille van besparingen en een **personele afbouw van 6 naar 5 trajectbegeleiders**, treedt JWW sinds dit jaar niet langer op voor geïnterneerden. JWW leidt geïnterneerden die een aanvraag doen nu door naar het zorgteam, Obra of de PSD. Geïnterneerden kunnen voor een brede ondersteuning nog steeds terecht bij het zorgteam en Obra, maar de geplande opvolgingsgesprekken tussen JWW en deze diensten konden (door corona) nog niet plaatsvinden. Gezien de rol van deze diensten voor de re-integratie van zowel gedetineerde als geïnterneerde personen, is het van belang dat deze opvolging zo volledig mogelijk gebeurt.

8. Psychologische hulpverlening en ondersteuning

In deel II.B werd al aangegeven dat de gevangenis tijdens deze coronacrisis voorzag in mogelijkheden voor video-calls in een speciaal daartoe voorzien lokaal. We stelden evenwel vast dat de beperking van dergelijke gesprekken tot een duurtijd van 20 minuten alsnog tot impasses leidt in relatie tot het waarborgen van het recht op psychologische bijstand en ondersteuning in samenwerking en afstemming met derden (in casu een psychiatrisch centrum). Deze case is daartoe illustratief:

Case: Betrokkene neemt ook op verzoek van zijn advocate XXX contact op met de CVT.

Er wordt door de gevangenisdirectie niet ingegaan om hem de mogelijkheid te geven via videochat een intakegesprek van 1 uur te voeren met een psychiatrisch centrum. Er is een impasse omdat het psychiatrisch ziekenhuis omwille van COVID 19 live-contact wil vermijden en een telefonische intake als te onpersoonlijk beschouwt.

Ingevolge navraag bij de directie blijkt dat de gevangenis niet kan tussenkomen en geen gunstig gevolg kan geven op de vraag en dat omwille van zijn nog lopend gerechtelijk dossier.

In pre-corona tijden zou zijn intake het fiat van de rechter vereisen. De gevangenis staat videogesprekken toe met een maximumlengte van 20 minuten. Een uitzondering toestaan zou een precedent creëren, zowel binnen de gevangenis alsook naar het psychiatrisch ziekenhuis. De gevangenis stelt mogelijkheden ter beschikking om een intake van 1u te doen in de vorm van een face-to-face gesprek en voorziet in alle voorwaarden om dit ook tijdens de coronacrisis op een veilige manier te doen. Thans blijft de mogelijkheid open dat een vertegenwoordiger van het psychiatrisch centrum naar de gevangenis komt en dat het intakegesprek achter glas plaatsvindt.

Uit meerdere door de CvT behandelde cases blijkt dat er **onvoldoende kader is om gevangenen de nodige psychische ondersteuning en hulpverlening te bieden**. Met het oog op psychisch en emotioneel welzijn en minstens zozeer in perspectief van re-integratie na de gevangenschap, is deze ondersteuning nochtans van groot belang. Grondiger onderzoek zou moeten verduidelijken welke stappen in dit verband kunnen gezet worden op verschillende niveaus:

- Gevangenis-intern: versterken van psychologische en psychiatrische ondersteuning van gevangenen door de daartoe bevoegde diensten in de gevangenis.
- Samenwerking met externen: uitbouw van samenwerkingen met (psychiatrische) ziekenhuizen en actoren binnen de geestelijke gezondheidszorg vanuit een gedeelde zorg en betrokkenheid op het psychisch welzijn van gevangenen.
- Beleidsmatig: voorzien in een beleidskader dat de waarborgen voor voldoende psychische ondersteuning binnen het gevangeniswezen kan garanderen.

In deel III.6 werd ook verduidelijkt hoe schrijnend de situatie in de **strafcellen** op dit vlak is. Kwetsbare gedetineerden die vaak kampen met ernstige psychische problemen of psychiatrische problematieken krijgen niet de nodige zorgen en ondersteuning. Langdurige isolatie om veiligheidsredenen bieden geen perspectief voor de gezondheid van gevangenen en onzeggen de betrokkenen het recht op de degelijke gezondheidszorg, met inbegrip van geestelijke gezondheidszorg. Het kan niet voldoende herhaald worden dat de zorgverlening in de gevangenis voor gedetineerden met een psychiatrische problematiek sterk ontoereikend blijft.

Aanbevelingen:

- Omdat corona bijkomende moeilijkheden tot bezoek aan de gevangenis veroorzaakte, werd de invoering van gesprekken tussen gevangenen en hun verwanten via video-call in een speciaal daartoe voorzien lokaal opgestart. Dat blijkt veel bijval te hebben. Omwille van de nood bij gevangenen om soms ook over psychisch moeilijke onderwerpen te praten, waarbij discretie cruciaal is, lijkt het wenselijk om in dat lokaal ook de mogelijkheid te overwegen om in alle rust moeilijke telefonische gesprekken te laten plaatsvinden.
- Er is onmiskenbaar nood aan meer kader om gevangenen de nodige psychische en psychiatrische ondersteuning en hulpverlening te bieden, dit met het oog op het psychisch en emotioneel welzijn, het waarborgen van rechten inzake gezondheidszorg en een succesvolle re-integratie. Het verdient aanbeveling om grondiger onderzoek te voeren dat kan

verduidelijken welke stappen in dit verband gezet kunnen worden op verschillende niveaus (gevangenis-intern, samenwerking met externen, beleidsmatig).

- Cf. aanbeveling inzake psychisch welzijn in deel III.6

IV. Advies en informatie voor de CTRG

Globaal genomen was er in 2020 een goede samenwerking tussen de CvT Gent en de CTRG. Inhoudelijk werden we goed ondersteund en onze vragen naar **bijkomende informatie** rond een specifiek thema werden steevast **volledig en snel beantwoord**. De praktische en inhoudelijke ondersteuning door de coördinator van de CTRG was een grote meerwaarde voor de dagelijkse werking van de CvT Gent. Ook de **juridische ondersteuning** ten behoeve van de Klachtencommissie is van zeer grote waarde gebleken om efficiënt en kwaliteitsvol te kunnen werken.

Dit neemt niet weg dat de CvT Gent zich bezorgd toont over de manier waarop de CTRG zich afgelopen jaar ten aanzien van de Commissies heeft gepositioneerd. Bij haar opstart in september 2019 organiseerde de CvT Gent zich noodzakelijkerwijs als een **zelfsturende groep** die haar eigen weg moest en mocht zoeken, zonder duidelijke, precieze consignes vanuit de CTRG.

In de loop van 2020 is de verhouding tussen de CTRG en de CvT's meer en meer geëvolueerd naar een 'top down' verhouding. De bij momenten belerende, vermanende en berispende communicatiestijl van de CTRG doet vermoeden dat zij de werking en inzichten van de lokale Commissies kost wat kost wil gealigneerd krijgen met haar eigen positie. Hoewel de CvT Gent begrijpt dat eenheid van werking soms nodig kan zijn, heeft de soms al te hiërarchische insteek van de CTRG herhaaldelijk tot frustraties en onbegrip geleid binnen de CvT Gent.

De CvT Gent doet dan ook graag een oproep om de **krachten te bundelen** en elkaars werking te versterken, zonder de **eigenheid** van alle actoren – centraal én lokaal – uit het oog te verliezen. De CvT Gent wil graag verder inzetten op een **constructieve dialoog** tussen de CTRG en CvT's, waarin maximaal gestreefd wordt, niet naar sturing, maar naar samenwerking, participatie en wederzijdse ondersteuning.

Ten slotte stelt zich de vraag hoeveel opdrachten en onderzoeken de Commissieleden nog bijkomend kunnen opnemen bovenop hun reguliere toezichts- en bemiddelingstaak. De CvT Gent wil er verder over waken dat de vragen die vanuit de CTRG worden gesteld realistisch zouden blijven en rekening houden met de **tijdsinvestering** die hiermee gevraagd wordt van vrijwillige Commissieleden. De werkdruk ligt op dit moment zeer hoog. De verdere professionalisering van de CTRG heeft ontegensprekelijk vele voordelen, maar heeft terzelfdertijd ook de werkdruk bij de lokale CvT's sterk verhoogd. Dit is een punt van bezorgdheid naar de toekomst toe.

V. Conclusie(s)

Concluderend brengen we graag onze aanbevelingen m.b.t. de verschillende thema's nog eens samengevat onder de aandacht. Sommige van deze aanbevelingen richten zich specifiek tot de gevangenis van Gent en haar werking, andere kunnen een bredere relevantie hebben en nog andere veronderstellen beleidsmatig initiatief door de CTRG en/of politieke overheden:

- De introductie van 'videovisits' bleek een waardevolle praktijk om tegemoet te komen aan de mogelijkheid tot contact met familie gegeven de beperkende contactmogelijkheden tijdens de coronacrisis. Continuering en structurele inbedding van deze praktijk, ook buiten de context van de coronacrisis, verdient aanbeveling als een modaliteit om contact te houden met de buitenwereld en deze opnieuw op te bouwen in het licht van maatschappelijke re-integratie.
- De Corona-periode en de desbetreffende maatregelen leggen ook een bijzondere druk op geïnterneerden die met ernstige psychiatrische problematieken kampen en dus ook op de PB's die voor hen instaan. Een passende opleiding voor de betrokken PB's om meer adequaat en assertief met deze gevangenen te kunnen communiceren blijft zich dan ook onverminderd aandienen als een noodzaak.
- De onhygiënische leefomstandigheden van de gedetineerden, mede ook door de overbevolking in de gevangenis, nopen tot creatieve oplossingen. In afwachting van de beloofde renovatie van de infrastructuur kan de denkpiste onderzocht worden om gedetineerden in te schakelen bij urgente herstellingswerken. Als leidraad voor de toewijzing van welke gedetineerde kan worden ingeschakeld voor een specifiek werk kan men desgevallend mede de opleiding en ervaring van de gedetineerden doorlichten.
- In een overbevolkte gevangenis is het uitvoeren van coronatesten meer dan nodig. Omwille van het snelle besmettingsgevaar lijkt een zo vroeg mogelijke detectie van mogelijk besmette personen cruciaal. Vandaar dat het invoeren van sneltesten in de gevangenis eerder aangewezen lijkt dan de thans gebruikte meer conventionele testen waarvan de resultaten langer op zich laten wachten.
- Sinds mei werd in de gevangenis van Gent ook telefoon op cel toegelaten, naar aanleiding van de coronacrisis. Ook dat initiatief krijgt positieve reacties bij zowel gevangenen als personeelsleden en kan aanleiding geven tot een meer structureel afsprakenkader: het stelt gevangenen in staat om laagdrempeliger te communiceren met de eigen familie en zorgt voor een vermindering van het werkvolume bij de PB's.
- Een positieve evolutie is dat de gevangenen thans, en dat sinds oktober 2020, kledij kunnen aankopen via de kantine in de gevangenis van Gent. Daarenboven is het voor de gedetineerden thans ook toegelaten om eigen kledij in de gevangenis binnen te brengen.
- Een vaak terugkerende frustratie bij de gedetineerden die zich in de straf- of veiligheidscel bevinden, is dat ze niet precies weten tot wanneer de sanctie of veiligheidsmaatregel duurt.

Een heldere en transparante communicatie en consequente toepassing van sanctie- of veiligheidsmaatregelen is dan ook noodzakelijk om een proportionele en 'eerlijke' (d.w.z.: voor iedereen hetzelfde) bejegening te waarborgen.

- Taalverschillen bemoeilijken in sommige gevallen de toezichtstaak van de Commissie van Toezicht in de gevangenis. De inzet van tolken(uren) zou soelaas kunnen bieden om op een gelijkwaardige manier met alle gevangenen in gesprek te kunnen gaan.
- Gelet op het ingrijpend karakter van dwang (in casu bij de overbrenging naar de strafcel), beveelt de commissie aan dat de directie nauwgezet en continu de werking van het interventieteam volgt en evalueert.
- In het algemeen merken we dat gedetineerden niet goed zijn ingelicht over hun precieze rechten om telefonisch contact te hebben met hun familie of advocaat. Het verdient aanbeveling om een duidelijke systematiek te voorzien die garanties biedt dat gevangenen op een toegankelijke, begrijpelijke en transparante manier geïnformeerd zijn over hun rechten.
- Omdat corona bijkomende moeilijkheden tot bezoek aan de gevangenis veroorzaakte, werd de invoering van gesprekken tussen gevangenen en hun verwanten via video-call in een speciaal daartoe voorzien lokaal opgestart. Dat blijkt veel bijval te hebben. Omwille van de nood bij gevangenen om soms ook over psychisch moeilijke onderwerpen te praten, waarbij discretie cruciaal is, lijkt het wenselijk om in dat lokaal ook de mogelijkheid te overwegen om in alle rust moeilijke telefonische gesprekken te laten plaatsvinden.
- Er is onmiskenbaar nood aan meer kader om gevangenen de nodige psychische en psychiatrische ondersteuning en hulpverlening te bieden, dit met het oog op het psychisch en emotioneel welzijn, het waarborgen van rechten inzake gezondheidszorg en een succesvolle re-integratie. Het verdient aanbeveling om grondiger onderzoek te voeren dat kan verduidelijken welke stappen in dit verband gezet kunnen worden op verschillende niveaus (gevangenis-intern, samenwerking met externen, beleidsmatig).
- Het spreekt voor zich dat de plaatsing in een straf- of veiligheidscel nooit een alternatief kan zijn voor het verlenen van de noodzakelijke kwaliteitsvolle gezondheidszorg. De zorgverlening in de gevangenis voor gedetineerden met een psychiatrische problematiek blijft ontoereikend. Het is noodzakelijk dat er voorzien wordt in een degelijk kader dat waarborgen voor psychiatrische en psychologische zorgen en ondersteuning biedt wanneer de noodzaak daartoe zich aandient.

In 2021 zal de commissie door middel van een SWOT-analyse reflecteren over haar interne werkwijze en haar relatie met externe partners zoals de gevangenisdirectie en CTRG. Gehanteerde methodes zullen worden geëvalueerd, ervaren sterktes en zwaktes in kaart gebracht en mogelijke verbeterpunten en geplande acties voorgesteld. Deze analyse was gepland voor 2020 maar kon door de coronaomstandigheden vooralsnog niet plaatsvinden.